

การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน
บ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
DEVELOPMENT OF WICKER PRODUCTS TO CREATE ADDED VALUE
OF BAN HUAI TON COMMUNITY, HUAI TON SUBDISTRICT,
MUEANG DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE.

¹ชัยศิลป์ แผงชัยภูมิ, ²กิตติศักดิ์ จันทร์ขามป้อม และ ³นฤดม ปิ่นทอง

¹Chaisilp Fangchaiyaphum, ²Kitisak Jankampom and ³Narudom Pinthong

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

¹Sansinchai21@gmail.com, ²bon950cc@gmail.com, and

³narudom1981@gmail.com

Received: August 26, 2024; **Revised:** November 23, 2024; **Accepted:** December 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาบริบทความเป็นมาภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ชุมชนห้วยต้อนเป็นชุมชนเก่าแก่อุตสาหกรรมจักสานมาไม่ต่ำกว่า 100 ปี ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ปลูกมัน อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นต้น ชุมชนห้วยต้อนมี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 และหมู่ 10 มีช่างจักสานไม่ไผ่ที่ยังรับจ้างเครื่องจักสานเหลือเพียง 3 คน ปัจจุบันช่างจักสานจะทำผลิตภัณฑ์ กระติบข้าวเป็นส่วนใหญ่ผลการจัดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัด

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาศิลปะและนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาศิลปะและนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³อาจารย์ สาขาวิชาศิลปะและนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ชัยภูมิ มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ เทคนิคที่เหมาะสมกับช่างจักสานท้องถิ่น ผสมผสานด้านศิลปะเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้าน ห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอ จังหวัดชัยภูมิ ได้ผลิตภัณฑ์ตะกร้า ที่ได้รับรูปแบบมาจากลวดลาย และรูปทรงมาจากกระติบข้าว ซึ่งมีความเหมาะสมในการช่วยแก้ปัญหาด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสาน ส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมเศรษฐกิจ เสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชนและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้ดำรงไว้ และเจริญรุ่งเรืองสืบไป ตะกร้าลายกระติบข้าว เหมาะสมในการทำเครื่องจักสานของชุมชนห้วยต้อนเป็นอย่างยิ่ง โดยมีความพึงพอใจในประสิทธิภาพ จากผู้ผลิตเครื่องจักสาน มีค่าเฉลี่ย 4.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์, เครื่องจักสาน, มูลค่าเพิ่ม

Abstract

This research It is action research. To study the context of local wisdom. Ban Huai Ton Community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province To develop basketry product models to create added value for the Ban Huai Ton community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province. The Huai Ton community is an old community that has been established for at least 100 years. The villagers work mostly in agriculture, including rice farming, farming, growing potatoes, general labor, etc. The Huai Ton community has 2 villages, namely Village No. 1 and Village No. 10. There are bamboo weavers who There are still only 3 people left to hire basketry. Currently, basketry technicians make products. Kratib Khao is largely the result of management and development of basketry product styles. to create additional value for the Ban Huai Ton community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province Product formats are developed. Techniques suitable for local weavers Combining art with folk wisdom Development of basketry product styles to create additional value for the Ban Huai Ton community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province Get the product in the basket that received its form from a pattern and the shape comes from Kratib Khao which is suitable to help solve problems in Development of woven product styles Resulting in creating additional value. Promote the economy Strengthen community relations and preserve the beautiful arts and

culture of the local area. and continue to prosper Rice basket pattern basket It is very suitable for making basketry of the Huai Ton community. with satisfaction in the efficiency of the innovation of low relief printing From basketry manufacturers, the average is 4.41, the standard deviation is 0.38

Keywords: Product design development, Wicker, Added Value

บทนำ

งานจักสานเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และด้านคุณค่าทางจิตใจจากความงาม ความประณีตและความเป็นท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพัฒนาสร้างสรรค์งานในวงกว้างขึ้น สามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2532 : 129)

จังหวัดชัยภูมิมีความเป็นมาก่อนการบันทึกเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี หลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่ปรากฏในปัจจุบันเป็นเครื่องชี้ที่สำคัญว่าดินแดนแห่งนี้ มีความเจริญมาก่อนประวัติศาสตร์ของไทย มีพื้นที่ลุ่มน้ำ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ศาสตร์ต่างๆมากมาย เช่นประวัติศาสตร์ สังคมมานุษยวิทยา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (นันทวรรณ เหล่าฤทธิ. 2555 : 1-2)

ชุมชนบ้านห้วยด่อน ตำบลห้วยด่อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นชุมชนชนบทที่ผู้คนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากเขตพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ราบลุ่มใกล้ภูเขา ซึ่งด้านทิศเหนือติดกับเทือกเขาภูแล่นคา จึงทำให้พื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเหมาะสำหรับการเกษตร ประกอบกับพื้นที่รอบๆ ชุมชนเป็นพื้นที่นาทำให้ในฤดูน้ำหลากมีน้ำในการเกษตรอย่างพอเพียงและไหลมารวมกันในบริเวณลำห้วยหลังหมู่บ้าน ซึ่งเป็นลำห้วยที่คดเคี้ยวไปตามร่องลำน้ำเป็นระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ก่อนจะไหลลงมารวมกันที่อ่างเก็บน้ำช่อระกา ลำห้วยหลังหมู่บ้านห้วยด่อนเป็นพื้นที่ที่มีไม้ไผ่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมากมาย โดยเฉพาะไม้ไผ่บง ซึ่งชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์โดยนำเอาหน่ออ่อนไปใช้ในการบริโภค เช่นแกง ห่อหมก หน่อไม้ดอง รวมทั้งนำหน่อสดไปจำหน่าย อีกทั้งยังได้นำไม้ไผ่ไปใช้ประโยชน์ด้านการจักสาน เช่น นำไปทำเป็นตอกมัดข้าว ทำกระติบข้าว ทำหวด เป็นต้น นอกจากนี้ชาวบ้านยังนิยมปลูกไผ่ไว้ตามหัวไร่ปลายนา ตามสันฝาย ริมห้วย และพื้นที่ว่างเปล่า เพื่อสร้างแหล่งอาหารให้แก่คนในชุมชน รวมทั้งนำมาไม้ไผ่มาใช้ในการทำเครื่องจักสานเพื่อเป็นภาชนะและเครื่องมือเครื่องใช้ใน

การดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ทำตะกร้า ตะแกรง ข้อง ไซ ลอบ สุ่มไก่ สุ่มจับปลา หวด นึ่งข้าวเหนียว กระติบข้าวเหนียว กระดัง ฝาขัดแตะ เป็นต้น เครื่องจักสานเหล่านี้จะถูกนำมาใช้งานในชีวิตประจำวันและบางอย่างก็จะถูกใช้งานตามฤดูกาล เช่น ช่วงหน้าแล้งชาวบ้านจะใช้ตะกร้าเป็นภาชนะใส่ผักหวาน ไข่มดแดง และพืชผักต่างๆ ในช่วงหน้าฝนชาวบ้านจะใช้ตะกร้าเป็นภาชนะสำหรับใส่เห็ดป่า ใสน้อยไม้ ในช่วงที่มีน้ำหลากชาวบ้านจะพากันนำลอบ ข้อง ไซ ตะแกรง สุ่มจับปลา มาเป็นอุปกรณ์ในการหาปลา ซึ่งกล่าวได้ว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ยึดโยงพึ่งภูมิปัญญาและมีการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมตลอดมา (สลิต แดงสกุล. 2566 : สัมภาษณ์)

ปัจจุบันการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ค่อยๆ เปลี่ยนไปตามกระแสสังคมที่เจริญขึ้นเรื่อยๆ ผู้คนต่างปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อหารายได้ตามสังคมเมืองมากขึ้น เช่น เป็นพนักงานบริษัท เป็นตัวแทนจำหน่าย เป็นลูกจ้างรับเหมา และบางครอบครัวก็ย้ายไปทำงานที่ต่างจังหวัด ทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมนั้นเปลี่ยนไปและทำให้ผู้คนห่างหายจากการใช้เครื่องจักสาน โดยเฉพาะความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่สามารถผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์พลาสติกมาทดแทนผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เช่น กระจาด ตะกร้า ฝาชี และอื่นๆ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนอกจากจะมีราคาถูกเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่แล้ว ยังมีสีสนที่สวยงามและมีหลายรูปแบบให้เลือกอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลทำให้การอุดหนุนและส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานในชุมชนลดลงด้วย งานจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าทางภูมิปัญญาที่ควรจะอนุรักษ์สืบสานไว้ แต่ค่อนข้างที่จะหาคนมาเรียนรู้ศึกษาได้น้อยลงไปทุกที เนื่องจากเป็นงานที่จะต้องใช้เวลาศึกษาค่อยๆ เรียนรู้ ฝึกหัดด้วยความเข้าใจ ในแต่ละขั้นตอน เช่น การตัดไม้ การผ่า การจัก การเหลาและการสาน โดยเฉพาะลายสานที่มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งคุณสมบัติของลวดลายและความงามของลายสาน หากไม่มีความเพียรพยายามจริงๆ ก็จะไม่สามารถเรียนรู้และอนุรักษ์การทำเครื่องจักสานได้เลย

จากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการเกษตรกรรมและความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่ห่างหายจากการใช้เครื่องมือเครื่องใช้แบบดั้งเดิม เช่น มีการใช้เครื่องจักสานที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ลดลงซึ่งส่งผลกระทบไปยังผู้ผลิตเครื่องจักสาน ประกอบกับการทำเครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมจากภูมิปัญญาซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนการผลิตที่ เน้นช้าและใช้เวลานานรวมทั้งมีราคาถูก คนรุ่นใหม่จึงไม่ค่อยศึกษาหรือเรียนรู้สืบทอดไว้เลย จึงเป็นเหตุให้คนแก่ในชุมชนมีการผลิตเครื่องจักสานลดน้อยลง และมีแนวโน้มที่ภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสาน อาจสูญหายไปจากชุมชนได้หากไม่ได้รับการสืบสานไว้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาด้านการจักสานอันเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเก่าก่อน จึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้น เพื่อพัฒนารูปแบบของผลิตเครื่องจักสานให้เกิดความ

หลากหลาย ทั้งทางด้านรูปทรงและประโยชน์ของการใช้งาน ที่สอดคล้องกับความเจริญในวิถีชีวิตของคนปัจจุบัน และเพื่อช่วยผลักดันให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนได้มีงานทำและได้นำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาพัฒนาสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและครอบครัวรวมทั้งเป็นการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาด้านงานหัตถกรรมจักสานมิให้สูญหายและให้คงอยู่คู่กับสังคมชนบทต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทความเป็นมาภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 50 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ กลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตเครื่องจักสานชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของภูมิปัญญา ชุมชนบ้านห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ,แบบสอบถาม และการประชุม

2.2 เครื่องมือใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานโดยชุมชนมีส่วนร่วม บ้านห้วยต้อน จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน

2.3 แบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 6 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้านเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการโดยดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดตามแผนงานวิจัย ซึ่งได้ข้อมูลแสดงผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสาน ชุมชนห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ชุมชนห้วยต้อนเป็นชุมชนเก่าแก่ก่อตั้งมาไม่ต่ำกว่า 100 ปีชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ปลูกมัน อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นต้น ชุมชนห้วยต้อน มี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 และหมู่ 10 มีช่างจักสานไม้ไผ่เหลือเพียง 3 คน ปัจจุบันช่างจักสานจะทำผลิตภัณฑ์ กระติบข้าวเป็นส่วนใหญ่ เพราะในชุมชนยังจำเป็นต้องใช้ใส่ข้าวเหนียว ซึ่งเป็นวิถีหลักของชุมชน

การทำกระติบข้าวเป็นภาชนะที่ชุมชนยังมีความต้องการอยู่ โดยจะทำการสั่งของลูกค้า การทำผลิตภัณฑ์กระติบข้าว ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถ ใช้เวลาในการผลิตประมาณ 1 สัปดาห์ต่อ 1 ใบ มี 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กเส้นผ่านศูนย์กลางปากกระติบ 7 – 10 เซนติเมตร ขนาดกลางเส้นผ่านศูนย์กลางปากกระติบ 12-12 เซนติเมตร ขนาดใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลางปากกระติบ 20-25 เซนติเมตร มีลวดลายได้แก่ ลายปลาตะเพียน ลายกระแต ลายตัวหนังสือ

ปัญหาที่พบมีขั้นตอนในการผลิตที่ซับซ้อนยุ่งยากหลายขั้นตอนต้องใช้ทักษะความชำนาญสูง ใช้เวลาในการทำชิ้นงาน 1 ประมาณ 1 สัปดาห์ รูปแบบไม่มีความหลากหลาย ข้อดีมีเอกลักษณ์ บ่งบอกถึงภาชนะกระติบ ลวดลายมีความประณีต สวยงาม ราคาถูก

2. ผลการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการจัดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับชุมชนบ้าน ห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ เทคนิคที่เหมาะสมกับช่างจักสานท้องถิ่น ผสมผสานด้านศิลปะเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับชุมชนบ้าน ห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ได้ผลิตภัณฑ์ตะกร้า ที่ได้รับรูปแบบมาจากรูปทรง

กระตือรือร้น ซึ่งมีความเหมาะสมในการช่วยแก้ปัญหา ด้าน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสาน ส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม ได้แก่

ด้านสังคม พบว่า กระบวนการความร่วมมือในการพัฒนาตะกร้า ประชาชนมีความร่วมมือ ตั้งแต่ระดับ การรับรู้ การแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบ ก่อเกิดความช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักความสามัคคีของครอบครัวและชุมชน

ด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาความเป็นมาชุมชนห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ชาวบ้าน รักและภูมิใจในท้องถิ่น และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสืบทอดอาชีพอายิมาแต่ดั้งเดิม จนมาถึงปัจจุบัน ประกอบกับกระบวนการบูรณาการหน่วยงาน /บุคคล /ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กับเทคนิคด้านศิลปะ แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านชุมชนห้วยต้อน รักและเห็นคุณค่าในความเป็นเอกลักษณ์ร่วมบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยี สร้างนวัตกรรมที่ช่วยอนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ภาคภูมิใจให้พัฒนา มีคุณภาพ และชื่อเสียงต่อไป

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลิตภัณฑ์ตะกร้า สามารถหาวัตถุดิบได้ง่ายในท้องถิ่น และท้องตลาด ใช้เวลาในการผลิตที่ลดลง มีมูลค่าเพิ่มขึ้น สร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่กว้างขวางขึ้น ได้ผลิตผลิตภัณฑ์จำนวนมากในเวลาสั้นๆ สามารถเพิ่มกลุ่มผู้บริโภค และเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ผลิตเครื่องจักสานได้ต่อไป

ผลิตภัณฑ์ตะกร้าจากกระตือรือร้น เป็นการพัฒนารูปแบบที่เกิดจากกระบวนการความร่วมมือของชุมชนห้วยต้อน โดยบูรณาการบุคคลความรู้ เทคนิคด้านศิลปะ ประกอบกับภูมิปัญญา ชาวบ้าน สามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของชุมชนห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิได้ในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสาน ชุมชนห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ชุมชนห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน ชุมชนห้วยต้อนเป็นชุมชนเก่าแก่ก่อตั้งมาไม่ต่ำกว่า 100 ปี ชุมชนห้วยต้อน มี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 และหมู่ 10 มีช่างจักสานไม่แพ้เหลือเพียง 3 คน ปัจจุบันช่างจักสานจะทำผลิตภัณฑ์ กระตือรือร้นเป็นส่วนใหญ่ เพราะในชุมชนยังจำเป็นต้องใช้ใส่

ข้าวเหนียว การทำกระติบข้าว เป็นภาชนะที่ชุมชนยังมีความต้องการอยู่ สอดคล้องกับวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2532 : 126) กล่าวว่า เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ไม่น้อย ตลอดเวลาที่ผ่านมานับพันปีนั้น จุดประสงค์ของการสร้างเครื่องจักสานขึ้นมาเพื่อใช้สอยเป็นหลัก สำคัญ จะเป็นการใช้สอยในการอุปโภคบริโภค สอดคล้องกับสนไชย ฤทธิโชติ (2551 : 76) ที่กล่าวว่า สิ่งใดก็ตามที่ถูกสร้างสรรค์โดยมนุษย์ย่อมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านรูปแบบ และวิธีสร้าง ทั้งนี้มนุษย์มีการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และมีวิวัฒนาการทางการผลิต อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ทักษะและความชำนาญ ซึ่งการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ทำให้รู้จักสร้างสรรค์ดัดแปลง แต่ง ต่อเติม เพิ่ม และลดรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งทางด้านการใช้สอย และความงาม การทำผลิตภัณฑ์กระติบข้าว ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถ กระติบข้าว มี 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กเส้นผ่านศูนย์กลางปากกระติบ 7 – 10 เซนติเมตร ขนาดกลางเส้นผ่านศูนย์กลางปากกระติบ 12-12 เซนติเมตร ขนาดใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลางปากกระติบ 20-25 เซนติเมตร มีลวดลายมีลวดลายที่ประณีต สวยงาม ได้แก่ ลายปลาตะเพียน ลายกระแต ลายตัวหนังสือ

ผลจากการสำรวจพบปัญหาการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่มีสินค้า พบมีขั้นตอนในการผลิตที่ซับซ้อน ยุ่งยาก หลายขั้นตอนใช้เวลานาน ต้องใช้ทักษะความชำนาญสูง ใช้เวลาในการทำชิ้นงานรูปแบบ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และขาดช่องทางทางการตลาดที่หลากหลายจึงเป็นที่มาของการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยด่อน ตำบลห้วยด่อน อำเภอ จังหวัดชัยภูมิขึ้น

2. ผลการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยด่อน ตำบลห้วยด่อน อำเภอ จังหวัดชัยภูมิ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับชุมชนบ้านห้วยด่อน ตำบลห้วยด่อน อำเภอ จังหวัดชัยภูมิมีการบูรณาการเทคนิคด้านศิลปะเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน

ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานตะกร้า วัตถุุดิบหาง่าย มีค่าเฉลี่ย 5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี, ด้านความสะดวกต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี, ด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ มีค่าเฉลี่ย 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี, ด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความคุ้มค่า ประหยัดเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี, ให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความแข็งแรง ทนทาน ค่าเฉลี่ย 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี, สะดวกต่อทำความสะอาดและบำรุงรักษา ค่าเฉลี่ย 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี สอดคล้องกับอริญ วานิซกร (2559 : 55) กล่าวว่า

กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ตลอดจนการปฏิบัติการออกแบบได้อย่างเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละท้องถิ่น และยังคงเอกลักษณ์และคุณค่าของท้องถิ่นไว้ได้ สนไชย ฤทธิโชติ (2551 : 6) ได้กล่าวว่า สิ่งใดก็ตามที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยมนุษย์ย่อมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านรูปแบบ และวิธีสร้าง ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์มีพัฒนาการด้านสติปัญญา และมีวิวัฒนาการทางด้านการผลิตอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ทักษะและความชำนาญ ซึ่งการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ทำให้รู้จักสร้างสรรค์ดัดแปลง แต่ง ต่อ เพิ่ม และลดรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งทางด้านในการใช้สอย และความงาม

มิติด้านสังคม กล่าวได้ว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีการบูรณาการกลุ่มบุคคลและหน่วยงานเข้าด้วยกัน อีกทั้งบูรณาการเทคนิคด้านศิลปะเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน ทั้งนี้ในการออกแบบตะกร้า ได้ใช้ความรู้ภูมิปัญญา และเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะผสมผสานกัน ได้แก่ การออกแบบนำลวดลายเดิมที่มีความสวยงามอยู่แล้วนำมาประยุกต์กับรูปทรงตะกร้าที่มีความร่วมสมัย เป็นกระบวนการในการทำผลงานให้คงสภาพอยู่ได้ยาวนาน มีความแข็งแรงทนทานมากขึ้น (พลสวัสดิ์ มุ่มบ้านเช่า. 2553: 73.) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบูรณาการไว้ว่าการบูรณาการสามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น บุคลากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน การสลับเปลี่ยนในการใช้ทรัพยากร ทำให้มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างอื่นได้ อีกทั้งพนักงานทำงานได้ง่าย สะดวกมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะปรับตัวอย่างต่อเนื่องและช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ความสามารถในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนบ้านห้วยต้อน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยมีการด้าน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสาน ส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมเศรษฐกิจ เสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชน และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้ดำรงไว้ และเจริญรุ่งเรืองสืบไป ตะกร้าลายกระดืบข้าว เหมาะสมในการทำเครื่องจักสานของชุมชนห้วยต้อนเป็นอย่างยิ่ง โดยมีค่าความพึงพอใจในประสิทธิภาพ จากผู้ผลิตเครื่องจักสาน มีค่าเฉลี่ย 4.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการศึกษาศึกษาธิการ. (2544). *วัฒนธรรม การพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงบูรณาการ*. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดียร์.
- โกวิท พวงงาม. (2545). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. ม.ป.ท.
- ชิต นิลพานิช และ กุลธนา นาพงศธร. (2532). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน ครั้งที่ 3, หน่วยที่ 8 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้าวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น.
- นงคราญ กาญจประเสริฐ. (2545). *ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้โดยเทคโนโลยีชาวบ้านของประชากรในจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดสุโขทัย*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทวรรณ เหล่าฤทธิ์. (2555) *ชัยภูมิในบรรพกาล*. เอส.พี.วี.การพิมพ์ : นนทบุรี.
- เบญจยออดดาเนิน-แอ็ดติกิจ, และกาญจนาตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูลการตีความและการหาความหมาย (เอกสารวิชาการ หมายเลข 245)*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุพาพร รุปราม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สนไชย ฤทธิโชติ. (2551). *งานของที่ระลึกเครื่องไม้ไม้*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- สุภากร จันทวานิช. (2556). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- อรัญ วาณิชกร. (2559). *การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.